

JOAN TRIADÚ

Per PERE CALDERS

ES DIFÍCIL l'existència de moviments literaris si, ells mateixos, no engendren una crítica elevada, orientadora i lliure.

En circumstàncies com les nostres, tots els factors revesteixen una importància excepcional. La veu d'un poeta que troba els mitjans d'una continuïtat de creació, el classificar i jutjar l'obra realitzada en les etapes anteriors, la vigilància dels nous valors que pugnen per a trobar un to i una mesura, tot allò que signifiqui la palpitació vital d'un moviment, és indispensable que sigui registrat i analitzat.

Però sense l'existència d'un cos de crítica que pugui expressar-se sense traves, aquesta feina és gairebé impossible. Només una prodigalitat en el miracle — que no ens és estranya, malgrat tot —, podria salvar un moment tan perillós com el que travessa la nostra cultura.

No hi ha, és clar, una crítica literària a Catalunya. Mancada d'òrgans de divulgació, si existeix ens és desconeguda i, en tot cas, inoperant. Però ha sorgit un crític amb una forta personalitat, original, amb un talent que ningú no li discuteix i una valentia raríssima en l'especialitat en la qual ha sobressortit d'antuvi.

Amb la publicació de dues antologies (la de poesia i la de contistes catalans) en Joan Triadú ha suscitat una apassionada controvèrsia, que persisteix significativament. Però en converses o en discussions de grup, perquè l'autor ha pagat la seva sinceritat essent víctima — o la seva obra per ell — d'un obstinat silenci, gairebé d'un emmurriament oficial.

Els autors inclosos o exclosos en les antologies no s'atreveixen a parlar-ne en cap sentit, per a no ésser acusats de ressentits o agraïts, o simplement de prescindir de l'elegància espiritual. I pesi a aquestes consideracions, en Triadú ens ha donat una lliçó i un exemple que cal seguir en el terreny que cada ú consideri més propi. Per tant jo, el menys considerable dels autors seleccionats per en Triadú, afronto el risc d'ésser qualificat d'agraït (qualificació, per altra

banda, gens deshonorable) afirmant una veritat per mi totalment manifesta: l'"Antologia de la poesia catalana" i l'"Antologia de contistes catalans" són dues obres d'una importància cabdal que, quan es ressenyi la nostra època en el nostre país, no es podrà fer veure per més temps que no existeixen.

Fijs ara, en general, ens havíem acostumat a que una antologia era una mena de vehicle pesat, més ample que alt, pintat de color gris, a l'interior del qual havia de caber tothom còmodament assegut. Els joves anaven penjats als estreps, però sense perill, donada la velocitat de la màquina.

De bones a primeres, doncs, un antologista que expressa el seu criteri sense deixar-se impressionar per allò que hom anomena els valors consagrats, ni pels usos convertits en lleis, ni per la temença de crear-se enemics amb la franquesa dels seus judicis, havia de sobtar. Si, com en el cas de Joan Triadú, les condicions esmentades porten la guia d'un superior afany d'exigència i una sòlida preparació, la seva presència havia d'ésser saludada amb entusiasme.

No obstant, no s'ha esdevingut així. Les dues obres, en el sentit del comentari escrit, han passat quasi desapercebudes, en contrast amb l'abundància de comentaris orals que han desvetllat i que seguiran desvetllant. Ara mateix, si un full de paper blanc fos com una taula de cafè, algú es podria asseure al meu costat i posar-se a contraopinar. Començaria per dir — la conversa sempre comença així —, que "en les antologies d'en Triadú hi falten noms i en sobren d'altres". Jo li contestaria que a mi em passa igual i que, segurament, en Triadú havia procedit d'una manera semblant: enfrontant-se a un panorama literari, ressaltava uns noms i n'ignorava d'altres, segons el seu recte criteri. No podríem, per tant, fer-li cap retret. Ell, en canvi, ens podria retreure a nosaltres el no haver fet les nostres antologies.

Agustí Bartra, un dels grans noms que figurarien en la meua, i ell mateix excel·lent

antologista, ha expressat amb unes paraules plenes de lucidesa aquesta actitud del lector enfrontant-se a la tria que li és oferta i oposant-li la seva pròpia tria. Per aquest camí, doncs, no trobaríem cap atac que no fos objectable. I més quan, per damunt de la mesura formal d'un xoc d'opinions, es desprèn d'aquestes obres — em complau repetir-ho — una alta lliçó de valentia, recolzada per un esperit crític de primer ordre, amb el qual es pot no estar d'acord amb allò que expressa, però que cal convenir-hi en la manera d'expressar-ho. Crec que en aquest sentit de la crítica literària, ens és més urgent d'aprendre a ésser sincers, exigents i coratjosos, que no pas cautes, liberals i diplomàtics.

En Joan Triadú, quan així ho ha considerat just, ha inclòs noms fins aquells moments proscrius en el nostre país, afrontant tots els riscos que això pogués comportar. Aquesta i altres mostres de civisme el fan mereixedor que, almenys nosaltres que podem fer-ho, remarquem aquest aspecte, que constitueix en els moments actuals una esplèndida novetat i una actitud generadora

de múltiples estímuls. Davant les posicions sòlidament establertes, dels noms considerats gairebé intocables en els medis on Triadú ha hagut de realitzar la seva obra, adopta també una actitud insubornable, dient el que ell creu que s'ha de dir prescindint de les conseqüències ulteriors. Una i altra manera de fer no han deixat de representar per a ell una significativa experiència: el prodigi de l'aparició en els moments actuals de la nostra literatura d'un crític i assagista sagaç, amb una intuïció profunda i un alt nivell intel·lectual, que la seva joventut revesteix d'apassionament i de combativitat constructiva, es procura fer-lo passar sense esclat, amb un sabotatge una mica graponer.

I aquest fenomen, el de que a l'hora de jutjar-la les derivacions siguin posades per damunt del que té una importància real en l'obra d'en Triadú, em sembla el reflex d'una posició equivocada. Més que una manera de sentir, estadi de l'esperit on és difícil donar o rebre lliçons, en Triadú ens mostra una manera de fer. El seguir-la o no, ja és una qüestió de valor moral.

EXPLORACIONS SUBMARINES

Per ANTONI RIBERA

GAIREBÉ UNA simple casualitat féu que em trobi ara introduït en la que és potser la més gran i fascinant aventura de la nostra època: la conquesta del món submarí. Per encàrrec d'una editorial de Barcelona, vaig llegir i traduir de l'anglès l'obra del comandant Jacques-Yves Cousteau *The Silent World*, d'un èxit sensacional als països de parla anglesa. L'íntim contacte que vaig haver d'establir amb aquesta extraordinària obra, acabà de desvetllar en mi el desig de viure la gran aventura submarina.

De feia temps que el meu amor al mar es manifestava en reiterades excursions a la Costa Brava i en la pràctica de la natació, en la qual havia arribat a assolir una gran destresa. Darrerament, àdhuc m'havia equi-

pat amb un tub respirador, aletes de goma o peus d'ànec, i ulleres especials per a la visió submarina. Les meves capbussades, però, eren ràpides davallades d'uns quants segons, brusques incursions en un món que a penes entreveia i en el qual sempre havia de fer el paper de núvol, *volant-hi* al damunt, no *vivint-hi*. La meua més gran proesa, fins a aquell moment, havia consistit en la pesca de nacres a Menorca — la nacra, o *pinna nobilis*, és un músclo gegant, de color rosada, que creix plantat verticalment al fons sorrenc, en el qual entreobre les seves valves, que de lluny semblen una boca. Jo arrencava les nacres — de vegades es trobaven a una dotzena de metres de fondària — de primer amb les mans nues, fins